

PATRIMONI ARTÍSTIC

Les teles de l'enigmàtic Mestre de la Seu d'Urgell

Al MNAC s'exhibeixen unes pintures del segle XV que hi havia a les portes de l'orgue de la catedral de la capital de l'Alt Urgell. Un treball sobre tela que convida a descobrir un autor controvertit

JORDI BES LOZANO * BARCELONA

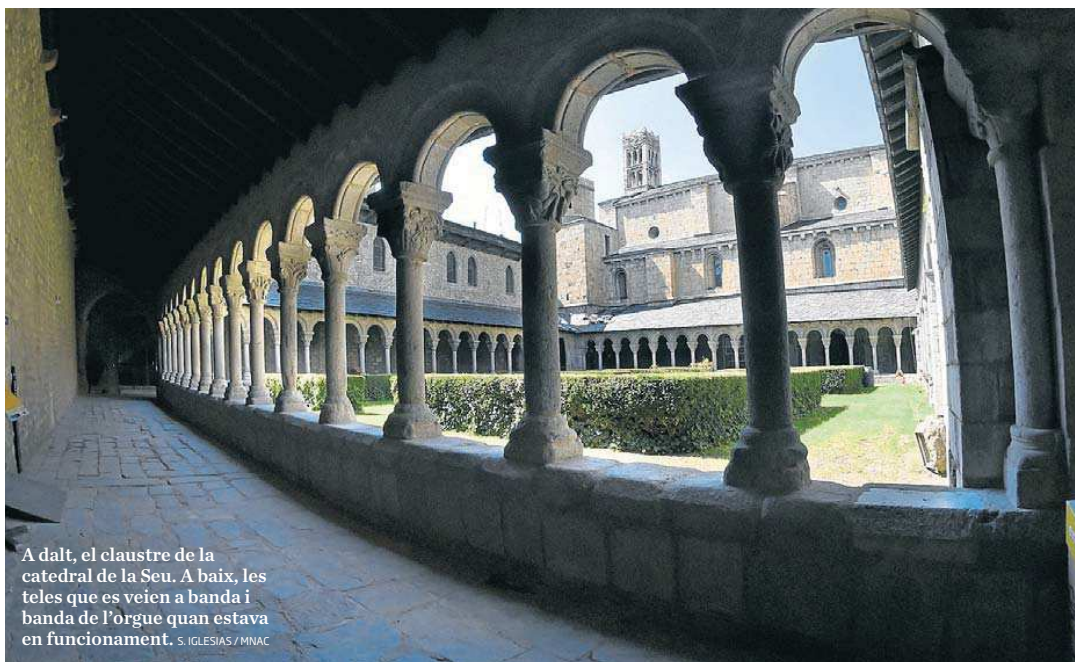
El Mestre de la Seu d'Urgell va ser un pintor del gòtic tardà sobre el qual encara perduren moltes incògnites. Se l'ha anomenat així perquè és l'autor de les teles pintades al tremp que cobrien les portes de l'orgue de la catedral d'Urgell. Són de finals del segle XV i representen un conjunt excepcional que avui dia s'exposa gairebé íntegrament al MNAC, a Barcelona. El que no està tan clar és la identitat del Mestre, cosa que el converteix en un personatge enigmàtic. En època medieval era habitual no signar les obres, i els experts fa dècades que debaten si podria ser el mateix que el Mestre de Canapost o el de la Llotja de Mar de Perpinyà.

Les teles de la Seu d'Urgell són molt rellevants per la seva antiguitat i perquè no és freqüent que pintures com aquestes arribin fins als nostres dies. El Mestre les va concebre per a les portes de l'orgue de la catedral, que servien de protecció per a l'instrument, i les va pintar sobre tela per evitar un excés de pes. L'historiador de l'art especialitzat en gòtic Rafael Cornudella va treballar al MNAC i va proposar la manera de mostrar-hi les teles per ser fidel a com estaven disposades *in situ*. A la catedral, els fidels veien la grisalla –caracteritzada pels tons grisos– quan les portes estaven tancades, mentre que, quan s'obrien per tocar l'orgue, llueïen les pintures en color, coincidint amb les celebracions litúrgiques.

El conjunt de la grisalla està protagonitzat per sant Ermengol i sant Ot, que semblen una representació escultòrica. Havien sigut bisbes d'Urgell i havien promogut la construcció de dues de les catedrals que ha tingut la localitat (sant Ot va promoure l'actual, on hi havia les teles). A la part superior hi ha un altre díptic amb una imatge frontal de Crist i la Mare de Déu en actitud d'orant, mentre que a baix hi ha sant Pere i sant Pau, que remetien a la fundació de l'Església. A la part en color, l'escena principal és la presentació de Jesús al temple. A sobre, hi ha sant Joan Baptista, mentre que el sant Joan Evangelista que l'acompanyava ara és en una col·lecció particular. A sota de tot, santa Magdalena i sant Sebastià.

Tres autors en un?

Al MNAC també es poden veure dues peces més que s'han atribuït al Mestre de la Seu d'Urgell: l'Anunciació i sant Jeroni Penitent, procedents de Puigcerdà, i que al museu figuren com a obra seva. Cornudella, que és professor de la UAB, considera que el mateix artista també va pintar el retaule de la Mare de Déu

A dalt, el claustre de la catedral de la Seu. A baix, les teles que es veien a banda i banda de l'orgue quan estava en funcionament. S. IGLESIAS / MNAC

de Canapost –visible al Museu d'Art de Girona–, que s'ha atribuït al Mestre de Canapost, i el retaule de la Trinitat, procedent de l'antiga capella de la Llotja de Mar de Perpinyà –avui dia al Museu d'Art Jacint Rígaud de la mateixa ciutat–. L'historiador de l'art Josep Gudiol va ser pioner a considerar el Mestre de la Seu d'Urgell i el de Canapost com el mateix i, donada la importància artística del retaule de Perpinyà, Cornudella ha encunyat la denominació de Mestre de la Llotja de Mar per referir-se a l'autor de totes aquestes obres i d'alguna altra.

Cornudella afirma que hi ha elements per pensar en una autoria única d'un pintor establert a Perpinyà, com ara que aquestes obres es-

Al MNAC es pot gaudir de dues peces més atribuïdes al Mestre

tan influenciades per la pintura francesa i la flamenca, per com s'hi representa l'espai (abans d'introduir-se la perspectiva del Renaixement) i la presència del paisatge. Considera que el Mestre "probablement va ser el pintor més rellevant de Perpinyà dels últims decennis del segle XV" i que rebia encàrrecs des dels comtats catalans del nord-est, molt vinculats al Rosselló (malgrat no formar part del mateix bloc, la Seu d'Urgell també podia estar-hi vinculada per la Cerdanya, que pertanyia al bisbat d'Urgell).

Ara bé, no tot hom pensa el mateix. Rosa Alcoy, que és cate-

dràtica d'història de l'art de la UB i especialista en pintura gòtica, reflexiona que "tot això que se li ha atribuït a aquest Mestre mostra un cert aire de família, però no determina un estil personal molt coherent i homogeni", i afegeix que "hi ha oscil·lacions d'estils que són suficients per pensar que poden haver-hi intervingut diferents pintors". Si que veu aspectes que podrien acostar les teles de la Seu al retaule de Perpinyà, però alhora recorda que podrien haver sorgit d'un taller on treballaven diversos pintors. En tot cas, sí que hi ha acord en un aspecte: que les teles de la Seu d'Urgell són "magnífiques", en paraules d'Alcoy, i "molt importants", en opinió de Cornudella. La historiadora recorda que són peces singulars perquè

"en període medieval se'n devien fer moltes més de les que s'han conservat", i pintor sobre tela era tota una especialitat. ■

On podem veure un orgue amb pintures

¿Com van acabar les teles del Mestre de la Seu d'Urgell al MNAC? Segons explica el conservador d'art gòtic del museu, Cèsar Favà, el 1918 la Junta de Museus va comprar 8 de les 11 teles al bisbat d'Urgell, així com les taules de l'Anunciació i sant Jeroni Penitent al rector de Puigcerdà. Les tres teles de la Seu que també són al museu estan cedides per la Generalitat des del 1993 i, respecte a l'única que està en mans privades, Favà diu que, si es donés la possibilitat d'adquirir-la, hi estarien interessats. D'altra banda, a la catedral de

la Seu d'Urgell hi ha un orgue del 1920, sense portes ni teles, i almenys hi ha hagut cinc orgues diferents al llarg de la història, segons detalla el Museu Diocesà d'Urgell. Si se'n vol veure un amb portes i pintures que l'embelleixen, es pot anar a la catedral de Tarragona, a l'església de Santa Maria de Montblanc (Conca de Barberà) o a l'església de Sant Jaume d'Uldemolins (Priorat), però són posteriors a les teles del Mestre de la Seu d'Urgell.

